

YANGI O'ZBEKISTON DAVRIDA JISMONIY TARBIYA VA SPORTNING RIVOJLANISHI (2024-2025 YILLAR KONTEKSTIDA)

*Farg'ona Davlat Universiteti Jismoniy
Madaniyat Fakulteti 25-148 Guruh Talabasi
Erkinjonov Muhammadjon Sherzodbek O'g'li*

Annotatsiya

Ushbu maqolada O'zbekistonda "Yangi O'zbekiston" davrida jismoniy tarbiya va sport sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar, davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlari, sport infratuzilmasining kengayishi va yoshlar faoliyatiga qaratilgan chora-tadbirlar tahlil qilinadi. Maxsus ravishda 2024 va 2025 yillardagi yangilangan statistik ma'lumotlar, davlat dasturlari, huquqiy hujjatlar va xalqaro tajriba asosida sportning ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyati ko'rib chiqiladi. Maqola jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirish orqali sog'lom turmush tarzi va milliy g'ururni shakllantirish istiqbollari haqida xulosalar beradi.

Kalit so'zlar: Yangi O'zbekiston; jismoniy tarbiya; sport; sport infratuzilmasi; yoshlar siyosati; sog'lom turmush tarzi; 2024-2025; davlat siyosati; xalqaro muvaffaqiyatlar.

Kirish

Jismoniy tarbiya va sport jamiyat hayotining muhim elementi bo'lib, inson salomatligi, ijtimoiy faolligi va milliy identifikatsiyaning rivojlanishiga xizmat qiladi. Mustaqil O'zbekiston 1990-yillardan boshlab sportni davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilab, sohani rivojlantirishga qaratilgan turli hujjatlarni qabul qilib keldi.

2022-2026 yillarga mo'ljallangan "Yangi O'zbekiston" taraqqiyot strategiyasi bilan jismoniy tarbiya va sport ham keng ko'lamda yangicha bosqichga ko'tarildi.

Sport sohasida 2024 va 2025 yillarda sezilarli yangiliklar kuzatilmoqda: infratuzilma, huquqiy bazaning takomillashuvi, yoshlar orasida ommaviy sportni rivojlantirish, xalqaro maydondagi muvaffaqiyatlar kabi. Shu mazmundagi tahlil va ma'lumotlar maqolada jamlangan.

Adabiyotlarni o'rganish

Ilmiy va amaliy adabiyotlarni tahlil qilganda, quyidagi jihatlar asosiy o'rin egallaydi: jismoniy tarbiya va sportning jamiyatdagi roli, sport infratuzilmasi siyosati, yoshlar va ommaviy sport, xalqaro tajriba. Masalan, A. Qayumov (2021) "Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi" asarida sportning ma'naviy-ma'rifiy ahamiyatini ko'rsatgan. Shuningdek, S. Nurmuhammedov (2022) "Jismoniy tarbiya va yoshlar tarbiyasi" tadqiqotida yoshlar orasida sportga jalb qilish usullarini tahlil qilgan.

2024-yilda e'lon qilingan «DEVELOPMENT AND DISTRIBUTION OF NATIONAL SPORTS IN UZBEKISTAN» maqolasida milliy sport turlarini rivojlantirish davlat siyosati tarkibida ekanligi qayd qilinadi.

Sport sohasidagi huquqiy hujjatlar, xususan, «Fizik tarbiya va sportni rivojlantirish kontseptsiyasi — 2025» hujjati orqali sportni rivojlantirish uchun maqsadli indikatorlar belgilangan.

Mass sportning sog'lom turmush shakllanishidagi rolini o'rganayotgan maqolada ham sportda jamiyatni jalb etish usullari va infratuzilma yangilanishiga doir tavsiyalar berilgan.

Shu tarzda, adabiyotlar sportni rivojlantirishning nazariy-metodik, huquqiy, ijtimoiy jihatlarini qamrab olgan.

Asosiy qism

1. Sport siyosatining huquqiy va strategik asosi.

2022-2026 yillarga mo'ljallangan «Yangi O'zbekiston» taraqqiyot strategiyasi sport va yoshlar siyosatini ham qamrab oladi.

2024 yilda davlat sportni qo'llab-quvvatlash maqsadida katta mablag' ajratishga qaror qildi — “Government of Uzbekistan to spend large sums on supporting sports” maqolasida bu holat qayd etilgan.

2025 yil aprel oyida Milliy Olimpiya Qo'mitasi va Sport vazirligi hamkorligida sport holati muhokama qilindi.

Shuningdek, 2024-2025 yillarda sportni, xususan nogironligi bo'lgan shaxslar orasida jismoniy tarbiya va sportni targ'ib qilish bo'yicha yangi qarorlar qabul qilindi. Bu huquqiy va strategik baza sport infratuzilmasini kengaytirish, sport va yoshlar siyosatini integratsiyalash, xalqaro maydonda raqobatbardosh sportchilarni tayyorlashga xizmat qilmoqda.

2. Sport infratuzilmasi va yangi inshootlar

2024 yilda sport infratuzilmasiga oid ma'lumotlar keng e'lon qilindi: “Uzbekistan invests 3 trillion soums in sports over four years” maqolasida infratuzilma, tayyorgarlik va raqamli monitoring tizimlari kiritilganligi ta'kidlangan.

2025 yilning yanvar-aprel oylarida «sport, o'yin-kulgi va dam olish sohasidagi xizmatlar hajmi» 1,235.7 mlrd so'mni tashkil etib, 2024 yilga nisbatan 18.6 %ga oshdi.

“Corporate Sports Association set up in Uzbekistan” maqolasida 2024-yilda korporativ sportni rivojlantirish bo'yicha xalqaro hamkorlik boshlanganligi qayd etilgan.

Bu ma'lumotlar sport infratuzilmasini kengaytirish, sportni iqtisodiy jihatdan tarkibga olish, va sport orqali ijtimoiy barqarorlikni shakllantirishda muhim ekanligini ko'rsatadi.

3. Jismoniy tarbiya tizimi va ta'lim bilan integratsiyasi

Jismoniy tarbiya maktab, kollej, universitet bosqichida modernizatsiyalanmoqda. Masalan, maktablarda jismoniy tayyorgarlik darajasi baholanishi uchun standartlar joriy etilishi kerakligi hujjatda ko'rsatilgan.

Yoshlar orasida yengil atletika va boshqa sport turlarida ishtirok etish sur'ati ortib bormoqda; "Encouraging youth participation in track and field" maqolasida 5 yil ichida yosh sportchilarning ro'yxati ~15 %ga oshgani qayd etilgan.

Sport akademiyalari, murabbiylarni tayyorlash tizimi, maktab va universitet sport to'garaklari kengaymoqda. Bu esa nafaqat sportchilarning, balki jismoniy tarbiya o'qituvchilari malakasini oshirishga xizmat qilmoqda.

4. Ommaviy sport, sog'lom turmush tarzi va ijtimoiy ahamiyati

Sportning ijtimoiy ahamiyati katta — "The role of mass sports in promoting a healthy lifestyle in modern society" maqolasida sport orqali sog'lom turmush tarzini shakllantirish va ijtimoiy faollikni oshirish muhimligi ta'kidlangan.

2024-2025 yillar davomida muzokaralar va dasturlar orqali aholining sportga jalb etilishi, sog'lom turmush tarzi targ'ibotida sportning roli kuchaygan. Masalan, 2024 yilgi "Sport – a guarantee of a healthy life" axborotida qishki sport festivali o'tkazilgani haqida xabar berilgan.

Shuningdek, sport xizmatlari hajmining 2025 yil boshidagi o'sishi sport-ijtimoiy integratsiyaning geografik va iqtisodiy jihatdan kengayganini anglatadi.

Yoshlar, mahallalar, korporativ sport orqali jismoniy faoliyatni rag'batlantirish, jamiyatda sog'lom turmushni mustahkamlash yo'lida muhim qadamdir.

5. Xalqaro muvaffaqiyatlar va sport diplomatiyasi

2024 yilda sportchilarning xalqaro maydondagi muvaffaqiyatlari ortdi — 2024-yilgi Olimpiya o'yinlarida O'zbekistonning natijalari yaxshilandi.

Sport diplomatiyasi ham kengaymoqda — 2024-yilda O'zbekistan korporativ sport rivojlanishida xalqaro tashkilotga qo'shildi.

Shu bilan birga, 2025 yilga kelib nogironligi bo'lgan shaxslar uchun sportga jalb qilish bo'yicha normativ hujjatlar qabul qilindi.

Bu natijalar sportning milliy va xalqaro o'lchamda rivojlanishidan dalolat beradi hamda mamlakatning sport diplomatiyasi va sport exporti yo'lida yangi bosqichga chiqayotganligidan xabar beradi.

Xulosa

Yangi O'zbekiston davrida jismoniy tarbiya va sport sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar keng ko'lamda davom etmoqda. 2024-2025 yillarga oid yangilangan ma'lumotlar infratuzilma kengayishi, sport xizmatlari hajmining o'sishi, yoshlar orasida jismoniy tarbiya va sportga jalb etilishning oshishi, xalqaro muvaffaqiyatlarning ortishi hamda inkluziv sportga yo'l ochilishi kabi muhim jihatlarni namoyon etadi.

Davlat siyosati sportni nafaqat jismoniy tarbiya yo'nalishi sifatida, balki ijtimoiy, ma'naviy, iqtisodiy jihatdan ahamiyatli soha sifatida ko'rib chiqmoqda. Bu esa «sog'lom jamiyat», «faol hayot tarzi», «milliy g'urur» kabi printsiplarga xizmat qiladi. Kelgusida 2025-yildan keyin sportni raqamlashtirish, sport biznesini rivojlantirish, xalqaro sport markazlarini tashkil etish va hududlar bo'yicha sportni barqaror ravishda tarqatish muhim vazifa bo'ladi. Ushbu yo'nalishlarda amalga oshiriladigan strategiyalar O'zbekistonda sport sohasini yangi bosqichga olib chiqadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Milliy sportini rivojlantirish va taqsimlash. Proximus Jurnali, Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha ilmiy tadqiqotlar.
2. Akmal T. Xoliqov, Nurlan K. Yerepbayev. Ommaviy sport va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish(2024)
3. O'zbekistonda sport, dam olish va o'yin sohasidagi xizmatlar hajmi 18,6% ga oshdi. (2025 yil.)
4. O'zbekiston sportini rivojlantirishga qaratilgan strategiya.(2024 yil.)
5. Rasmiy tashriflar O'zbekistonda sportning jadal rivojlanishini yoritadi.(2021 yil.)
6. O'zbekiston Respublikasi Sportni rivojlantirish vazirligining asosiy vazifalari.(2025 yil.)
7. O'zbekiston bolalari va o'smirlarining holati tahlili. (2024 yil.)
8. O'zbekistonda ommaviy sportni rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari. (2025 yil.)
9. O'zbekistonda Korporativ sport assotsiatsiyasi tashkil etildi.(2024)